

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЕҢБЕК ЗАҢНАМАСЫНДАҒЫ МЕДИАЦИЯНЫҢ ОРНЫ

Туткушев А.Е.

*Қазақстан Республикасы ІІМ Б.Бейсенов атындағы Қарағанды академиясының
жалпы заң пәндері кафедрасының оқытушысы, полиция капитаны,
заң ғылымдарының магистрі*

Еңбек құқығы - бұл заңның жеке-қоғамдық саласы, оны реттеу императивті және қосымша әдісті үйлестіру негізінде жүзеге асырылады.

Медиация өзінің заңды сипаты бойынша жеке заңдық құбылыс болып табылады, сондықтан жеке, қосымша әдіс арқылы реттеледі. Қазақстан үшін, оның сипаты бойынша медиация институты жаңа болмайды. Қазақ қоғамында медиаторлардың ролын билер орындаған.

Жалпы алғанда, институттың генезисі Сақтар мен Үйсіндердің дәуірінен шыққанына қарамастан, би институты тек дәстүрлі қазақ қоғамына тән.

Ш. Уалиханов атап өткендей, «бидің биіктігі қазақтардың халық тарапынан қандай да бір ресми таңдауға және халықтың билеуші органының мақұлдауына байланысты емес. Тек қана судьялық әдет-ғұрыптарды терең біліп, шешендік сөйлесумен қатар қазақтарға құрметті атақ берді. Бидің атын алу үшін, қазақ тілін өздерінің құқықтық білімдерін және адамдарға өздерінің шеберліктерін көрсетуді бірнеше рет қажет етуге тура келді. Мұндай адамдар туралы қауесет дала бойына тез таралып, олардың есімі бәріне белгілі болды. Осылайша, «би» деген атау соттық-құқықтық практика үшін патент болды ... Адамдар оны талап етіп отырған жоқ, бірақ әлі де тәртіптік шара талап етпейтіндіктеріне құрметпен қарады.»

Қазіргі медиаторлар оны жаңадан және заң аясында қайта жандандыруды ұсынады.

2011 жылғы 12 қаңтарда Қазақстан Республикасының Парламенті «Медиация туралы» Заң қабылдады, онда азаматтық және қылмыстық істер бойынша медиация институтын дауларды шешудің балама әдісі ретінде енгізу қарастырылған. 2011 жылғы 28 қаңтарда заңға ел президенті қол қойды.

Медиация туралы заңға сәйкес Қазақстан Республикасындағы делдалдардың көмегі арқылы мыналар қарастырылады: жеке және (немесе) заңды тұлғалардың қатысуымен азаматтық, еңбек және отбасылық және өзге де құқықтық қатынастар.

Өкінішке орай, ешқайсымыз жұмыс орнында шиеленістерден ада болуымыз мүмкін емес. Нарықтық экономика мен жеке кәсіпкерлікте еңбек қиындықтары барған сайын маңызды. Қазақстан Республикасы Конституциясының 24-бабында азаматтың жеке және ұжымдық еңбек дауларына құқығы заңмен бекітілген әдістерді қолдана отырып таниды.

Еңбек дауы дегеніміз не?

Еңбек дауы - жұмыс беруші мен қызметкердің еңбек мәселелеріне қатысты шешілмеген келіспеушілігі.

Егер адам ұйымда немесе кәсіпорында жұмыс істесе, әдетте жұмыс беруші мен оның арасындағы еңбек шарты жасалады. Еңбек шартында жұмыс берушінің және қызметкердің құқықтары мен міндеттері, атқарылатын жұмыс орны мен мерзімі, еңбек жағдайлары, жалақы және басқа да деректер көзделеді. Жиі еңбек келісім-шартын жасасу кезінде, оның әрекеті немесе еңбек қатынастарын тоқтату кезінде қызметкер мен жұмыс беруші мен оның өкілдері арасында айырмашылықтар пайда болады. Мысалы, қызметкер еңбек жағдайларына, жалақыларына, заңсыз жұмыстан шығаруға немесе азайтуға, яғни оның еңбек құқықтарын бұзуына риза болуы мүмкін. Жұмыс беруші қызметкерге де талап қоюы мүмкін. Мысалы, қызметкер жұмысынан жарамсыз себеппен, денсаулық пен қауіпсіздік ережелерін бұзған, мас күйінде жұмыс істеген, жұмысында ұрлық жасаған. Қызметкерден айырмашылығы, жұмыс беруші өзінің мүдделерін қорғау үшін көп қаражат пен мүмкіндіктерге ие: қаржылар, мемлекеттегі адвокаттардың болуы және ақырында

әкімшілік ресурс. Құқықтары бұзылған қызметкер көбінесе заңды түрде негізделмеген, оның ақшасы аз, ол эмоциялық жағынан шатастырады. Бұл жағдайда сотқа барудан басқа өзі үшін ешқандай балама жоқ.

Іс жүзінде әр кәсіпорындарда немесе ұйымдарда әртүрлі себептермен мұндай комиссиялар жоқ.

Шағын ұйымдарда келісу комиссиясы ұсынылмайды. Мұндай жағдайда қалай жұмыскер болу керек? Ол қайда баруға тиіс? Мұндай жағдайларда медиация қызметкерге және жұмыс берушіге көмектеседі.

Медиатордың рөлі қандай? Судьядан айырмашылығы, ол ешқандай шешім қабылдамайды. Шешімдерді тараптар өздері жасайды. Медиатор тараптарға жағдайды басқа көзқараспен қарауға, қарым-қатынас нүктелерін табуына, жанжал кезінде жойылған адамдық және іскерлік қатынастарды қалпына келтіруге көмектеседі.

Медиация - рәсім толығымен ерікті болып табылады. Ешкім де медиация рәсіміне қатысуға мәжбүрлемейді. Тек ізгілік пен ақыл-ойдың мағынасы тараптарға дау-дамайда шешім қабылдауға делдалға көмектеседі. Бұл бейресми рәсім болып табылады, мұнда тараптар өздеріне қандай форматты таңдауды - жалпы жиналыстар немесе жеке сөйлесулерді, қандай мәселелерді талқылағысы келетінін, қандай да бір дауды шешудің қандай нұсқаларын таңдағанын анықтайды.

Медиация - тең іс рәсімі. Тараптар даулы жағдайды талқылауда тең құқықтарға ие: сөйлеуге, сұрақтар қоюға және тыңдауға, сондай-ақ жағдайды шешу нұсқаларын ұсынуға бірдей құқығы.

Бірде-бір уәкілетті орган келісімнің орындалу барысына немесе нәтижелеріне ықпал ету үшін медиация рәсіміне араласпайды. Заңға сәйкес, медиацияны жүргізу үшін 30 күн беріледі, яғни сотқа барғаннан гөрі дау-дамай тезірек шешілуі мүмкін. Медиация рәсімі төленгеніне қарамастан, оған жұмсалған қаражат сотта қарама-қайшылықты шешу үшін қажетті мөлшерден аз мөлшерде.

Медиацияның сөзсіз артықшылығы - келісім рәсімдерінің құпиялылығы.

Заңда бір тараптан дау туралы ақпарат алған медиатор осы ақпаратты екінші тарапқа оның келісімінсіз жария етуге құқылы емес екенін растайды; тараптардың келісімінсіз, медиатордың келісім рәсінде белгілі болған ақпаратты жария етуге құқығы жоқ.

Медиация - жанжалды шешу әдістерінің бірі, ең алдымен, оның либерализмі.

Медиацияның «Ахиллесова пята» кілті бүкіл процесс байланысты болатын адам факторында жатыр. Соңғы шешімді екі тараптың келісімімен, кәсіби біліктілікпен қабылдайтынын ескере отырып: медиаторды жоғары деңгейде орналастыру керек. Жанжал үш лауазымнан: заңды (заңға сәйкестігі), экономикалық (өзара пайда), жеке (психологиялық және эмоциялық қанағаттану) жағдайында қарастырылуы керек. Оның үстіне, соңғы жағы адам факторының рөлін анықтауға байланысты ең осал. Тараптардың кез-келгеніне деген рақымшылығы, өкінігі және басқа да сезімдері консенсустық қабылдау жолында жалғандыққа әкелуі мүмкін. Сонымен қатар, тараптардың парақорлық пен парақорлықты қолдануы алынып тасталмайды.

«Кәсіпқой медиаторлар одағы» АҚ «Келісу» КЕҰ директоры Б. Идрисованың айтуынша, Президент Н.Ә.Назарбаев медиация институтына бірнеше рет үндеуі татуласуды ең жоғары әлеуметтік мақсат ретінде және медиацияны оған жету үшін ең тиімді институттардың бірі ретінде түсінуге негізделген.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы 30 тамыз 1995 жыл) (соңғы өзгертулер мен толықтырулар 10.03.2017 ж.)
2. Қазақстан Республикасы « Медиация туралы» Заңы. - 18 қаңтар.
3. Ибраева А.С. Институт медиации в Казахстане: проблемы и перспективы. - Вестник КазНУ. Серия юридическая. - 2012. - №4. - С.12-16.

4. Дмитриев А.В. Конфликтология, Гардарика. – М., 2000. – С.223

5. Идрисова С. Б. Вопросы совершенствования законодательства о медиации. - Вестник Института законодательства Республики Казахстан. - 2012 г. - №3 (27) - с.88-93

ЮРИДИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОФОРМЛЕНИЯ ПРАВ НА НЕДВИЖИМОЕ ИМУЩЕСТВО

Утеубаев Тореби магистрант 2 курса, юридического факультета

КарУ им. Е.А.Букетова

*Жагалов Р.Б. м.ю.н., старший преподаватель
кафедры гражданского и трудового права*

Вопросам приобретения недвижимого имущества человечество всегда уделяло особое внимание. Если в эпоху первобытного общества переход таких объектов мог засвидетельствовать старейшина рода, то с появлением государственности, стали разрабатываться определенные правила, соблюдение которых обеспечивало своеобразный порядок оборота таких объектов. С течением времени данные нормы изменялись, упрощались, усложнялись, в конечном итоге это привело к требованиям соблюдения особых норм и применению особых процедур.

В Республике Казахстан система государственной регистрации прав на недвижимое имущество начала формироваться в конце 90 годов прошлого столетия. Необходимость ее создания была обусловлена, прежде всего, теми экономическими реформами, которые осуществлялись в тот период. Потребность в синхронизации сведений в ходе ряда процедур и процессов позволяла бы решить многие проблемы и исключила бы злоупотребления и неточность в определении обладателей прав на недвижимое имущество. Речь идет о процессе приватизации, введении права частной собственности на землю, соблюдении фискальных интересов государства, также, в общем, ведение единой государственной политики в сфере оборота недвижимости. Все это обеспечило создание единого государственного реестра прав на недвижимое имущество. Как следствие, в ГК РК появилась норма, обязывающая регистрировать права на недвижимое имущество. Так, в соответствии с п.1 ст.118 ГК РК «возникновение, изменение и прекращение прав (обременений прав) на недвижимое имущество подлежат государственной регистрации» [1] в тех случаях, которые предусмотрены нормами соответствующего законодательства: ГК РК и закона Республики Казахстан «О государственной регистрации прав на недвижимое имущество» [2].

Формирование системы государственной регистрации прав на недвижимое имущество и функционирование единого реестра прав на недвижимое имущество обеспечивает соблюдение интересов, прежде всего, самого государства, правообладателя и иных участников гражданского оборота.

Говоря о государственных интересах можно упомянуть такие, как фискальные цели, планирование, формирование единой политики в данной сфере, прогноз и контроль рынка недвижимости, разработка стратегических документов, лежащих в основе проводимых преобразований в соответствующей отрасли и другие.

Правообладатель обеспечивает таким образом фиксацию своих прав на объект и возможность применять существующий механизм защиты. В случае их нарушения.

Иные участники гражданского оборота могут быть заинтересованы в информации о правообладателях в рамках планирования заключения сделок и другое.

Таким образом, данная система является одинаково полезной для всех групп субъектов, что, в принципе, и обеспечило не только ее формирование, но и усовершенствование, вплоть до наших дней, с учетом современной политики цифровизации.